

Міністерство освіти і науки України

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник ректора

проф. _____ І.П. Гладкий

« _____ » _____ 2011 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з дисципліни «Вища освіта та Болонський процес»
(за вимогами кредитно-модульної системи навчання)

Робоча навчальна програма складена к.е.н., доцентом кафедри міжнародної економіки Бікулова Д.У. на основі освітньо-професійної програми для галузі знань 0305 – «Економіка та підприємництво» та навчального плану спеціальності 8.03050301 – «Міжнародна економіка».

Рецензент
доцент кафедри «Міжнародної економіки»
к.е.н, доц.

Н.М. Пономарьова

Робоча навчальна програма розглянута та ухвалена на засіданні кафедри міжнародної економіки
(протокол № _____ від « ____ » _____ 201__ р.)

Завідувач кафедри
доктор економічних наук, професор

Д.В. Бабич

Схвалено Радою (методичною комісією) факультету управління та бізнесу
(протокол № _____ від « ____ » _____ 201__ р.)

Голова Ради (методичної комісії)
факультету Управління та бізнесу
доктор економічних наук, професор

І.А. Дмитрієв

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис навчальної дисципліни

«Вища освіта та Болонський процес»

(система змістових модулів)

Характеристика обсягів підготовки	Характеристика лекційного потоку	Характеристика навчального процесу
Загальний обсяг – 1,5 кредити Усього годин – 54 год. Усього змістових модулів – 8. Усього блоків змістових модулів – 2. Усього залікових модулів – 2. Один змістовий модуль – 7-8 год. Один заліковий модуль – 27 год. Усього аудиторних годин на тиждень – 1 год. (лекцій – 0,5 год., практичних занять – 0,5 год.).	Галузь знань – 0305 «Економіка та підприємництво». Спеціальність – 8.03050301 «Міжнародна економіка». Освітньо-кваліфікаційний рівень – магістр. Кількість навчальних груп у потоці – 1. Лектор, відповідальний за курс – к.е.н., доц. Бікулова Д.У.	Навчальна дисципліна – обов'язкова Рік підготовки – 5. Семестр навчання – 9. Кількість годин: лекцій – 12, практичних занять – 12, самостійних робіт студентів (СРС) – 30 год. індивідуальна робота (консультації) – 4 год. Модульний контроль (види контролю: усне опитування, тестові завдання) – 10 год. Підсумковий контроль: підсумковий модульний контроль.

Предмет навчальної дисципліни

Предметом навчальної дисципліни є методологія, методика, принципи, засади запровадження положень Болонської декларації у систему вищої освіти України.

2. Мета та завдання

Метою дисципліни є формування системи знань про принципи, шляхи і засоби адаптації європейської системи вищої освіти у вищу освіту України, про запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищі навчальні заклади.

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Вища освіта та Болонський процес» студенти повинні:

знати (згідно вимог ОПП за напрямом та рівнем підготовки):

- роль освіти в розвитку партнерства України з європейськими країнами;
- загальні принципи формування систем вищої освіти європейських країн;
- основні підходи, етапи, засади та принципи формування зони європейської вищої освіти;
- характеристики європейської кредитно-трансферної системи ECTS;
- принципи, шляхи і засоби адаптації європейської системи вищої освіти до вищої освіти України;
- зміст документів Болонського процесу;
- зміст та принцип кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищій навчальній закладі України.

вміти (згідно вимог ОКХ за напрямом та рівнем підготовки):

- творчо аналізувати системи вищої освіти в країнах Європи та Америки, визначати проблеми та тенденції їх розвитку;
- робити порівняльний аналіз систем вищої освіти в країнах Європи;
- складати деякі форми типового пакету документів для навчання у закордонному вищому навчальному закладі;
- розробляти різні типи тестів з навчальних дисциплін, що вивчаються в університеті.

мати уявлення (згідно вимог структурно-логічної схеми підготовки фахівця) про основні етапи розвитку співробітництва України з ЄС, основні аспекти науково-технічного співробітництва України та ЄС, механізми гармонізації структури системи європейської вищої освіти, зміст основних документів Європейської кредитно-трансферної системи – ECTS, перелік та зміст документів, необхідних для продовження навчання у європейському навчальному закладі.

У подальшому отримані знання з дисципліни можуть бути використані при підготовці кваліфікаційної роботи магістра.

3. Зміст навчальної дисципліни

Вступ

Місце дисципліни в системі наук з підготовки фахівця з міжнародної економіки. Структура курсу. Теоретико-методичні особливості навчального процесу з дисципліни «Вища освіта та Болонський процес». Організаційно-методичні рекомендації щодо самостійної роботи студентів. Контроль знань і умінь за дисципліну і рекомендована література.

Блок змістових модулів (розділ) 1 (Заліковий модуль 1) ЄВРОПЕЙСЬКА ОСВІТЯНСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ

Змістовий модуль (тема) 1

Євроінтеграція України як чинник соціально-економічного розвитку держави

Європейський вибір України – невід’ємна складова її подальшого розвитку. Етапи та основні документи з розвитку співробітництва України та ЄС. Адаптація законодавства України до законодавства ЄС. Основні аспекти науково-технічного співробітництва України та ЄС. Входження освіти і науки України в європейське інформаційне та освітнє поле як вагомий чинник подальшого соціально-економічного, інтелектуального та культурного розвитку країни.

Змістовий модуль (тема) 2

Системи вищої освіти у країнах Європи і Північної Америки

Загальні принципи формування систем вищої освіти Європейських країн. Вища освіта Великобританії. Вища освіта Німеччини. Вища освіта Польщі. Вища освіта Франції. Вища освіта США. Вища освіта України. Порівняльний аналіз систем вищої освіти в країнах Європи.

Змістовий модуль (тема) 3

Основні підходи, етапи, завдання та принципи формування зони Європейської вищої освіти

Чинники євронтеграційних процесів у вищій освіті. Хронологія подій Болонського процесу. Зміст основних документів Болонського процесу. Механізми гармонізації структури системи Європейської вищої освіти як основне завдання Болонського процесу. Характеристики визначальних рис європейської вищої освіти.

Змістовий модуль (тема) 4

Основні завдання для СРС за змістовими модулями 1,2,3

1. Мета і основні завдання спільної стратегії ЄС щодо України.
2. Діяльність Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС.
3. Система вищої освіти Іспанії.
4. Вища освіта Італії.
5. Вища освіта Росії.
6. Вища освіта Японії.
7. Спільні та відмінні риси системи вищої освіти в країнах Європи.
8. Управління якістю підготовки фахівців у вищих навчальних закладах.
9. Взаємовизнання дипломів про вищу освіту. Європейський зразок додатка до диплома.

Модульний контроль знань за змістовими модулями 1,2,3,4 (заліковий модуль 1) здійснюється у формі поточного тестування, усного опитування, виступу з доповідями, підготовки реферату на обрану тему.

**Блок змістових модулів (розділ) 2 (Заліковий модуль 2).
АДАПТАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ДО ВИМОГ
БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ**

Змістовий модуль (тема) 5.

Європейська кредитно-трансферна система - ECTS

Загальна характеристика та умови користування ECTS. Особливості, структура, основні вимоги, переваги та недоліки ECTS. Базові елементи системи. Основні документи ECTS. Кредити ECTS. Присвоєння студентам кредитів ECTS. Перезарахування кредитів ECTS. Координатори ECTS. Зміст і структура інформаційного пакета навчального закладу, факультету, навчальної дисципліни. Шкала оцінювання ECTS.

Змістовий модуль (тема) 6.

**Принципи, шляхи і засоби адаптації європейської системи пере
зарахування кредитів (ECTS) у вищу освіту України**

Тенденції та стратегічні завдання розвитку вищої освіти України на сучасному етапі; відмінність і подібність систем вищої освіти України та європейських держав.

Формування інноваційного освітнього середовища у вищих навчальних закладах у контексті вимог Болонського процесу. Узгодження та поєднання національних компонентів вищої освіти з вимогами Болонського процесу.

Змістовий модуль (тема) 7.

**Запровадження кредитно-модульної системи організації навчального
процесу (КМСОНП) у вищу освіту України**

Програма дій з реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України. Конкретні кроки, здійснені у вищій освіті України на шляху до входження в Європейську зону вищої освіти. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України за

кредитно-модульною системою підготовки фахівців. Основні вимоги до організаційно-методичного забезпечення КМСОНП.

Змістовий модуль (тема) 8.

Основні завдання для СРС за змістовними модулями 5,6,7

1. Присвоєння студентам кредитів ECTS.
2. Перерахування кредитів ECTS.
3. Координатори ECTS.
4. Анкета – заява студента і угода про навчання у закордонному навчальному закладі.
5. Досвід використання ECTS у країнах Європи.
6. Підвищення мобільності через подолання перешкод.
7. Приклади впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах України.

Модульний контроль знань за змістовими модулями 5,6,7,8 (заліковий модуль №2) здійснюється у формі поточного тестування, усного опитування, виступу з доповідями, підготовки реферату за обраною темою.

Заклучення

Інтегрований висновок за дисципліною. Значення економічних знань для формування світогляду майбутнього фахівця.

4. Розподіл змістових модулів за видами занять за годинами та кредитами

Таблиця 4.1

Назва змістовного модуля	Усього на змістовний модуль (год./кред.)	Лекції (год.)	Практичні заняття (год.)	СРС (год.)
1	2			
Блок змістових модулів (розділ) 1 ЄВРОПЕЙСЬКА ОСВІТЯНСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ				
Змістовий модуль (тема) 1. Євроінтеграція України як чинник соціально-економічного розвитку держави	8/0,22	2	2	4
Змістовий модуль (тема) 2. Системи вищої освіти у країнах Європи і Північної Америки	7/0,20	2	2	3
Змістовий модуль (тема) 3. Основні підходи, етапи, завдання та принципи формування зони Європейської вищої освіти	7/0,20	2	2	3
Змістовий модуль (тема) 4. Основні завдання для СРС за змістовими модулями 1,2,3	5/0,13	-	-	5
Усього за блоком змістових модулів (розділом) 1	27/0,75	6	6	15
Блок змістових модулів (розділ) 2 АДАПТАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ДО ВИМОГ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ				
Змістовий модуль (тема) 5. Європейська кредитно-трансферна система - ECTS	8/0,22	2	2	4
Змістовий модуль (тема) 6. Принципи, шляхи і засоби адаптації європейської системи пере зарахування кредитів (ECTS) у вищу освіту України	7/0,20	2	2	3
Змістовий модуль (тема) 7. Запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) у вищу освіту України	7/0,20	2	2	3
Змістовий модуль (тема) 8. Основні завдання для СРС за змістовними модулями 5,6,7	5/0,13	-	-	5
Усього за блоком змістових модулів (розділом) 2	27/0,75	6	6	15
Усього	54/1,5	12	12	30

Перелік тем практичних занять

№ практичного заняття	Змістовий модуль №	Назва практичних занять	Кількість годин	Обсяг навчального матеріалу (кредити)
1	1	Роль освіти у розвитку партнерства України з іншими державами	2	0,056
2	2	Порівняльний аналіз систем вищої освіти в різних країнах Європи та США	2	0,056
3	3	Основні підходи та етапи формування зони Європейської вищої освіти. Зміст основних документів Болонського процесу	2	0,056
4	5	Зміст та базові елементи Європейської кредитно-трансферної системи ECTS	2	0,056
5	6	Організація навчального процесу за кредитно-модульною системою підготовки фахівців	2	0,056
6	7	Основні правила складання та вимоги до тестів різних видів	2	0,056
Усього			12	0,33

5. Система оцінювання навчання**5.1. Система оцінювання трудовитрат навчання студента (залікові модулі)**

№	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин	Обсяг трудовитрат студента (кредитів)	Форма Контролю знань	Шкала оцінювання знань студента
1	2	3	4	5	6
1	Перший заліковий модуль за змістовими модулями 1,2,3	27	0,75	Модульний контроль: тестування	(1...100)
2	Другий заліковий модуль за змістовими модулями 5,6,7,8	27	0,75	Модульний контроль: тестування	(1...100)
Усього		54	1,5		(1...100)

Примітка: підсумкова оцінка трудовитрат студента на засвоєння дисципліни у цілому підраховується як арифметична сума кредитів за опрацьованими заліковими модулями.

5.2. Система оцінювання знань студентів і шкала оцінки (за кожний заліковий модуль)

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою навчального закладу
A	Відмінно	90 – 100
BC	Добре	75 – 89
DE	Задовільно	60 – 74
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35 – 59
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	1 – 34

Примітка: згідно з наказом МОН України від 30.12.05 р. № 774, підсумкова оцінка знань з навчальної дисципліни визначається як середньозважена результатів засвоєння окремих залікових модулів в інтервалі (1...100) балів

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання не передбачено навчальним планом підготовки фахівців за спеціальністю.

8. Види, форми та методи навчання

Лекції, практичні заняття, консультації, самостійна робота студентів згідно таблиці розподілу змістових модулів за видами занять (за годинами та кредитами).

9. Методичне забезпечення

Навчально-методичні матеріали кафедри з дисципліни, які знаходяться на освітньому порталі ХНАДУ.

Навчально-методичні матеріали (навчальні посібники, навчальні програми, плани семінарських занять, тематика рефератів, матеріали для самостійної роботи студентів, списки рекомендованої літератури), що представлені на кафедрі.

Адреси рекомендованих Internet-сайтів:

<http://globalfindata.com>

<http://www.ukrstat.gov.ua>

<http://www.mon.gov.ua>

<http://www.finance.ua>

<http://rada.gov.ua>

10. Література, що рекомендована для самостійної роботи студентів (Залікові модулі 1,2)

Основна література

1. Болонський процес у фактах і документах /Упорядники Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д. та інші. – Київ – Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В.Гнатюка, 2003. – 52 с.
2. Вища освіта України і Болонський процес: Навч. посіб./ За ред. В.Г.Кременя. – Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2004. – 384 с.
3. Вульфсон Б.Л. Стратегія розвитку образования на Западе на протяжении XXI столетия. – М.: Изд-во УРАО, 1999. – 120 с.
4. Діалектика вищої освіти: трансформація від декларації до реалізації: Навч. посібник / Головка В.О., Гримблат С.О., Барановський Д.І. та інші. – Харків: Єспада, 2009. – 304 с.
5. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. – К.: ІВЦ «Видавництво«Політехніка», 2003. – 200 с.
6. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу / За ред. В.Г.Кременя. – Київ – Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2004. – 147 с.
7. Товажнянський Л.Л., Сокол Є.І., Клименко Б.В. Болонський процес: цикли, ступені кредити. – Харків: НТУ «ХП», 2004. – 144 с.
8. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України

[hppt: // www. mon.gov.ua](http://www.mon.gov.ua)

Додаткова література

1. Ефремов А.П., Чистохвалов В.Н. Кредиты и учебный процесс: научное издание. – М.: Изд-во РУДН, 2003.
2. Корсак К.в. Світова вища освіта. Порівняння і визначення закордонних кваліфікацій і дипломів / За заг. ред. проф. Г.В. Щокіна: Монографія. – К.: МАУП – МКА, 1997. – 208 с.
3. Тимчасове положення про організацію навчального процесу у кредитно-модульній системі підготовки фахівців / Додаток до Наказу МОН України № 48 від 23.01.2004
4. Яблонський В. Вища освіта України на рубежі тисячоліть. Проблеми глобалізації та інтернаціоналізації. – Київ, 1998. – 227 с.
5. Краткая информация о «Болонском процессе»/
[http: //www.dstu.dp.ua/ student/infa.htm](http://www.dstu.dp.ua/student/infa.htm).

Укладач:
доцент кафедри
міжнародної економіки

Бікулова Динара Умярівна